

พระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเกี่ยวกับการควบคุม-ป้องกันโรคสัตว์

ตามที่สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ ได้ร่วมจัดแสดงนิทรรศการด้านสุขภาพสัตว์ที่สหกรณ์โคนมหนองโพราชบุรี อ.โพธาราม จ.ราชบุรี เนื่องในโอกาสครบรอบ 25 ปีของสหกรณ์ฯ และพิธีเปิดอาคารทิวชี่นประทุม ซึ่งเป็นอาคารจัดจำหน่ายเครื่องอุปโภคบริโภคให้แก่สมาชิกของสหกรณ์ฯ เมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม 2540 นั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ พร้อมด้วยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรงานนิทรรศการในส่วนของการสุขภาพสัตว์ ซึ่งจัดแสดงเกี่ยวกับโรค布鲁เซลโลสิส วัณโรค โรคเต้านมอักเสบ และโรคแอนแทรกซ์ โดยที่ผู้อำนวยการสถาบันสุขภาพสัตว์ฯ ได้มอบหมายให้นายสัตวแพทย์ประทีป เปรมโยธิน หัวหน้ากลุ่มงานระบาดวิทยาและทำหน้าที่ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและชันสูตรโรคสัตว์ภาคตะวันตก จ.ราชบุรี และสัตวแพทย์หญิงทิพา ตันติเจริญยศ หัวหน้ากลุ่มงานแบคทีเรียวิทยา เฝ้ารับเสด็จและถวายรายงาน ในการนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงมีพระราชดำริเกี่ยวกับการควบคุมและป้องกันโรคสัตว์ พอสรุปได้ดังต่อไปนี้

โรคที่เกิดมาจากประเทศเมียนมาร์ เพราะมีเขตติดต่อชายแดนยาวมาก สามารถงัดตัวเข้าเขตไทยได้หลายแห่ง ข้าราชการกรมปศุสัตว์ไม่พอที่จะดูแลตลอดชายแดน ควรมิฉะนั้นให้นำโรคสัตว์ให้ตำรวจ ทหาร คชด. ตามชายแดนได้ทราบ เพื่อจะได้ดูอาการของสัตว์เป็นโรค จะได้ช่วยสกัดกั้นโรคอีกแรงหนึ่ง และการที่กรมปศุสัตว์ได้จัดตั้งขึ้นป้องกันโรคแอนแทรกซ์ให้กับโค-กระบือในประเทศที่อยู่ใกล้ชายแดนเมียนมาร์ ลาว และกัมพูชา เพื่อให้เกิดภูมิคุ้มกันต่อโรคที่อาจติดต่อกับสัตว์จากประเทศเพื่อนบ้านนั้น เป็นการดีแล้ว แต่ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้เกี่ยวข้องมีความเข้าใจเรื่องโรคแอนแทรกซ์ให้ถ่องแท้ ทั้งเรื่องสาเหตุ อาการ การวินิจฉัยในพื้นที่ ความรุนแรงของโรคทั้งในคนและในสัตว์ ตลอดจนการควบคุมป้องกันและการกำจัดเมื่อมีโรคเกิดขึ้น และการปฏิบัติงานควรจะร่วมกันหลายๆ ฝ่าย จึงจะได้ผลดี Po..

โรคคอบวม ป้องกันได้

เมื่อเดือนพฤษภาคม - มิถุนายนที่ผ่านมา โรคคอบวม หรือโรคเฮโมราจิกเซพติซีเมีย (Haemorrhagic septicaemia) เกิดการระบาดในกระบือเขตพื้นที่หมู่บ้านท่าแร่ บ้านดงเสียว และบ้านดงปราปาก ต.โพธิ์งาม อ.อากาศอำนวย จ.สกลนคร มีกระบือป่วยและตายไปหลายตัว ซึ่งทางกรมปศุสัตว์โดยหน่วยงานส่วนภูมิภาคและส่วนกลาง ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดส่งเจ้าหน้าที่และเวทีก่อนที่ไปรักษาและป้องกันโรค ร่วมมือกันควบคุมและกำจัดโรคจนโรคหยุดการแพร่ระบาดในที่สุด

โรคคอบวมเป็นโรคระบาดรุนแรงของโคและกระบือ แต่โรคนี้จะไม่มีความรุนแรงน้อยลงในสัตว์อื่นๆ เช่น แกะ สุกร ม้า อูฐ กวาง ช้าง เป็นต้น โรคนี้เป็นโรคระบาดที่ต้องควบคุมและป้องกันอย่างเคร่งครัด ตามพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ.2499 และให้ถือว่าเนื้อของสัตว์ที่เป็นโรคนี้ไม่เหมาะสมที่จะใช้เป็นอาหาร ตามข้อกำหนดของกฎกระทรวง ฉบับที่ 3 (พ.ศ.2536) ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมการฆ่าและจำหน่ายเนื้อสัตว์ พ.ศ.2535 อีกด้วย

การรักษาโรคด้วยยา อาจจะไม่ได้ผลเต็มที่ เพราะว่าสัตว์ป่วยจะเกิดสภาวะโลหิตเป็นพิษอย่างเฉียบพลันแล้วตายก่อนที่จะรักษา จึงนับว่าโรคนี้เป็นอีกโรคหนึ่งที่ทำให้เกิดความเสียหายทางด้านการเลี้ยงสัตว์

สาเหตุและการแพร่ระบาด

เกิดจากเชื้อแบคทีเรีย ชื่อ พาสเจอร์ลลา มัลติซิคา (Pasteurella multocida) พบในประเทศต่างๆ ของเอเชียและแอฟริกาเป็นส่วนใหญ่ การเกิดและระบาดของโรคมักจะเกิดขึ้นโดยที่เชื้อแบคทีเรียซึ่งเป็นสาเหตุของโรคนี้จะแฝงอยู่ในร่างกายของสัตว์บางตัวโดยธรรมชาติอยู่ก่อนแล้ว เมื่อมีสาเหตุชักนำ เช่น สภาพดินฟ้าอากาศแปรปรวนเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อากาศร้อนจัด หนาวจัด ช่วงเปลี่ยนฤดูกาล ฝนตกหนัก มลพิษจากสิ่งแวดล้อม การเคลื่อนย้ายสัตว์ หรือใช้แรงงานสัตว์มากเกินไป จะทำให้สัตว์เกิดความเครียดหรือไม่ก็ป่วย แล้วปล่อยเชื้อออกมาปนเปื้อนกับอาหารและน้ำ เมื่อสัตว์ตัวอื่นกินอาหาร หรือน้ำ ที่มีเชื้อปนอยู่เข้าไป ก็จะติดเชื้อแล้วป่วยเป็นโรคนี้ ขับเชื้อออกมาทั้งสิ่งขับถ่ายต่างๆ เช่น น้ำมูก น้ำลาย อุจจาระ ฯ ทำให้โรคแพร่ระบาดต่อไป เชื้อนี้หากปนเปื้อนอยู่ในแปลงหญ้า จะมีชีวิตอยู่ได้ประมาณ 24 ชั่วโมง แต่ถ้าอยู่ในดินที่ชื้นแฉะอาจมีชีวิตอยู่ได้นานถึง 1 เดือน

โรคคอบวมนี้ไม่ติดต่อมาสู่มนุษย์ ส่วนการระบาดของโรคในสัตว์ มีรายงานข้อมูลดังนี้

ตารางที่ 1 การเกิดโรคคอบวมในโค-กระบือในประเทศไทยระหว่างปี 2532-2538

ปี	ชนิดสัตว์	ในฝูง	จำนวนสัตว์ป่วย	ตาย
2532	โค	2	1	-
	กระบือ	732	51	-
2533-34	โค	857	3	3
	กระบือ	152	101	69
2535	โค	-	-	-
	กระบือ	90	10	8
2536	โค	73	5	4
	กระบือ	-	-	-
2537	โค	-	-	-
	กระบือ	-	-	-
2538	โค	12	1	1
	กระบือ	-	-	-

* รายงานประจำปีของสถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ กรมปศุสัตว์

ตารางที่ 2 การเกิดโรคคอบวมในโค-กระบือในประเทศต่างๆ แถบเอเชีย-แปซิฟิก ระหว่างปี 2537-2538 (1994-1995)

Countries	Year		Remark
	1994	1995	
Bangladesh	*	*	*Low sporadic occurrence
Bhutan	10	1	
Cambodia	*	**/**	**Enzootic
India	51,886	19,303	Jan-Feb-Mar 94 -> **
Indonesia	2,075	387	
Mongolia	2,960	1,567	
Myanmar	2,189	4,221	
Nepal	7,980	9,953	
Pakistan	*	*	
Philippines	*	**/**	***High occurrence
Sri Lanka	68	42	
Vietnam	4,921	4,031	
Laos PDR	***	**/**	
Malaysia	-	100	

Source : OIE QUARTERLY EPIDEMIOLOGY REPORT 1994 & 1995

อาการ

สัตว์ที่เป็นโรคแบบเฉียบพลันจะมีอาการซึม ใช้สูก 104-107 องศาฟาเรนไฮต์ น้ำลายไหล และตายภายในเวลาอันรวดเร็วไม่เกิน 24 ชั่วโมง แต่ถ้าเป็นโรคแบบเรื้อรังจะสังเกตเห็นอาการทางระบบหายใจคือ อ้าปาก หายใจ หายใจหอบลึก ยึดคอไปข้างหน้า หายใจมีเสียงดัง ลิ้น บวมจุปาก หน้า กอ หรือบริเวณหน้าอกจะบวมแข็งร้อน ต่อมาจะมีอาการเสียดท้อง ท้องอืด อุจจาระมีมูกเลือดปน สัตว์จะตายภายใน 2-3 วัน

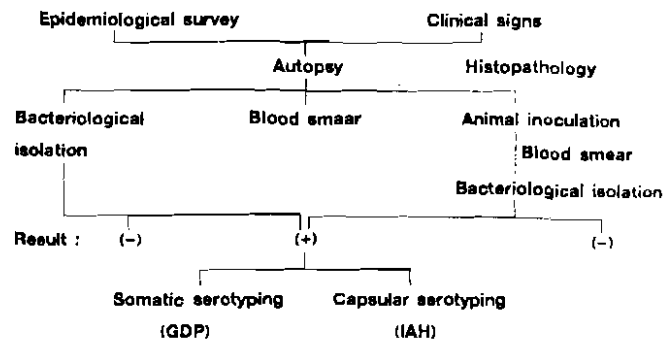
การตรวจวินิจฉัย

การวินิจฉัยโรคนอกจากสังเกตอาการ วิชาการและศึกษาประวัติ สัตว์ป่วยแล้ว การตรวจหาเชื้อจากตัวอย่างต่างๆ เป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องทำควบคู่กัน ซึ่งกระทำได้นี้คือ

① ตรวจหาเชื้อขณะสัตว์มีชีวิตและมีไข้สูง จะพบเชื้อในกระแสเลือดได้ขณะที่สัตว์มีไข้สูงหรืออาจตรวจพบเชื้อในน้ำมูก น้ำลายก็ได้เช่นกัน ดังนั้นจึงควรเก็บตัวอย่างเลือด น้ำลาย หรือน้ำมูกจากสัตว์ป่วยก่อนทำการรักษา โดยป้ายเลือดไว้บนกระจก (slide) ส่วนหนึ่ง และอีกส่วนหนึ่งเก็บใส่หลอดแก้ว ส่งตรวจที่ห้องปฏิบัติการ เชื้อ *Pasteurella multocida* เมื่อย้อมด้วยสี เมทิลีนบลู (Methylene blue) จะมีลักษณะเป็นรูปแท่ง หัวท้ายมน ติดสีเข้ม คล้ายเข็มกลัด

② ตรวจหาเชื้อจากซากสัตว์ เปิดผ่าซากพร้อมบันทึกวิธีการที่ตรวจพบ แล้วเก็บอวัยวะต่างๆ เช่น ต่อม้ำเหลือง ปอด ตับ ม้าม หัวใจ ไต และลำไส้ แยกกันใส่ถุงพลาสติก แต่ผ้าซากสัตว์ถูกฆ่าและหรือเน่ามาก ควรตรวจหาเชื้อจากไขกระดูก โดยเฉพาะอย่างยิ่งควรเป็นกระดูกท่อนโต เช่น กระดูกขา จะสามารถตรวจพบเชื้อได้ง่ายขึ้น

การวินิจฉัยโรคมียันตอนดำเนินการดังนี้

- ① Medium-blood agar base containing 5% of sheep blood direct culture is usually satisfactory only if the material is fresh and free of contaminants or postmortem invaders.
- ② Colony morphology: smooth, grayish, glistening translucent colonies, approximately 1 mm. in diameter, on blood agar after 24 hrs incubation at 37°C, and it does not grow on MacConkey agar.
- ③ Blood smears stained with Gram, Leishman's, methylene blue stains
- ④ Cell morphology: Gram negative, coccoid, ovoid or short rod, bipolar staining pleomorphism in blood culture.
- ⑤ Biochemical: produce oxidase, catalase and indole, reduce nitrates, do not produce hydrogen sulphide or urease, fail to utilise citrate or liquefy gelatin, ferment glucose and sucrose with acid production only, do not ferment salicin and lactose.
- ⑥ Serotyping (Carter-Heddeleston system), Capsular typing indirect haemagglutination test.
- ⑦ Somatic typing: Gel diffusion precipitin test with heat stable antigen.

การรักษา

การรักษาจะได้ผลดีเมื่อทำการรักษาขณะสัตว์เริ่มแสดงอาการป่วย โดยให้ยาปฏิชีวนะหรือยาฆ่าเชื้อต่างๆ เช่น อ็อกซีเตตราไซคลิน เทอราโมซิน เพนนิซิลิน ซัลฟาไดเมดิน เป็นต้น

การควบคุมและการป้องกัน

- ① เมื่อมีสัตว์ป่วยหรือตายที่สงสัยว่าจะเป็นโรคระบาดนี้ ให้แจ้งเจ้าหน้าที่สัตวแพทย์ในท้องที่โดยเร็ว
- ② สัตว์ที่ตายไม่ควรนำไปบริโภค ควรฝังหรือเผา ป้องกันการแพร่ระบาดของโรค
- ③ ควรแยกสัตว์ป่วยออกจากฝูงทันทีและรีบตามเจ้าหน้าที่มาทำการรักษา
- ④ หลีกเลี่ยงสภาวะที่ทำให้สัตว์เกิดความเครียด ด้วยการจัดการและสุขาภิบาลที่ดี
- ⑤ ทำวัคซีนป้องกันโรคให้โค-กระบือ อายุตั้งแต่ 4 เดือนขึ้นไป โดยใช้วัคซีนเชื้อตายชนิดสื่อน้ำในน้ำมัน วัคซีนนี้จะสามารถคุ้มโรค ได้นาน 1 ปี

ขอขอบคุณ

EXOTIC DISEASE ในสัตว์ชนิดต่าง ๆ

ตามหนังสือที่ กษ 0605/0600 ลงวันที่ 24 มีนาคม 2540 กองควบคุมโรคระบาด กรมปศุสัตว์ ได้แจ้งรายชื่อ Exotic disease ที่มีในระเบียบการนำเข้าสัตว์จากต่างประเทศ ดังต่อไปนี้

โค-กระบือ เพื่อใช้ทำพันธุ์

1. BOVINE SPONGIFORM ENCEPHALOPATHY
2. CONTAGIOUS BOVINE PLEUROPNEUMONIA
3. BOVINE MALIGNANT CATARRH
4. RIFT VALLEY FEVER
5. Q FEVER
6. BOVINE EPHEMERAL FEVER
7. VESICULAR STOMATITIS
8. BLUETONGUE
9. ENZOOTIC BOVINE LEUKOSIS
10. BOVINE VIRAL DIARRHEA/MUCOSAL DISEASE
11. INFECTIOUS BOVINE RHINOTRACHEITIS
12. INFECTIOUS PUSTULAR VULVAVAGINITIS
13. RINDERPEST
14. MALIGNANT CATARRHAL FEVER

สุกรพันธุ์

1. PRRS
2. SWINE VESICULAR DISEASE
3. VESICULAR EXANTHEMA
4. SWINE FEVER
5. SWINE INFLUENZA
6. PORCINE PARVOVIRUS INFECTION
7. TESCHEN DISEASE
8. TGE
9. AR
10. AFRICAN SWINE FEVER
11. AD

สัตว์ปีก เพื่อใช้ทำพันธุ์

1. PARVOVIRUS DISEASE
2. AVIAN ENCEPHALITIS
3. DUCK PLAGUE
4. IB
5. IB
6. EGG DROP SYNDROME
7. MAREK'S DISEASE
8. VIRAL ARTHRITIS
9. INFECTIOUS ANAEMIA
10. DUCK VIRAL HEPATITIS
11. DUCK VIRAL ENTERITIS
12. FOWL PLAGUE

ม้า

1. AFRICAN SWINE FEVER
2. AFRICAN HORSE SICKNESS
3. EQUINE ENCEPHALOMYELITIS
4. EQUINE RHINOPNEUMONITIS
5. EQUINE INFLUENZA
6. HORSE POX
7. VESICULAR STOMATITIS
8. DOURINE
9. GLANDER
10. EPIZOOTIC LYMPHANGITIS
11. EQUINE INFECTIOUS ANAEMIA
12. EQUINE COITAL EXANTHEMA
13. CONTAGIOUS EQUINE METRITIS

แพะ, แกะ เพื่อใช้ทำพันธุ์

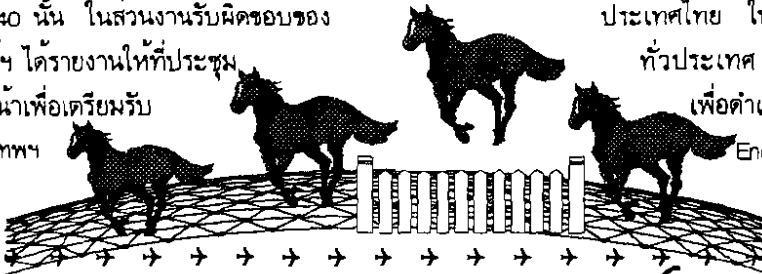
1. MAEDI - VISNA
2. CAPRINE ARTHRITIS ENCEPHALITIS
3. SHEEP POX AND GOAT POX
4. SCRAPIE
5. CAPRINE PLEUROPNEUMONIA
6. BLUETONGUE
7. PESTE DES PETITS RUMINANT
8. EPIZOOTIC HAEMORRHAGIC DISEASE
9. CONTAGIOUS AGALACTIA
10. VESICULAR STOMATITIS
11. CONTAGIOUS PUSTULAR DERMATITIS

กรมปศุสัตว์

สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติสำรวจโรคม้าเพื่อเตรียมรับมือเอชเอ็นบี

จากการประชุมการชันสูตรโรคม้า ที่กรมปศุสัตว์ เมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม 2540 นั้น ในส่วนงานรับผิดชอบของ สถาบันสุขภาพสัตว์ฯ ได้รายงานให้ที่ประชุมทราบถึงความคืบหน้าเพื่อเตรียมรับมือ เอชเอ็นบี ที่กรุงเทพฯ ในปี 2541

โดยขอสนับสนุนงบประมาณดำเนินการจากสมาคมผู้เลี้ยงม้าแห่งประเทศไทย ในเบื้องต้นนี้ได้ดำเนินการสำรวจประชากรม้าทั่วประเทศ และจัดเตรียมเจ้าหน้าที่และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อดำเนินการตรวจโรคม้า ได้แก่ Japanese B Encephalitis, Equine Infectious Anemia (EIA), Glanders, Surra และโรคทางไวรัสบางโรค

ประชุมวิชาการปศุสัตว์ ปี '40

กรมปศุสัตว์จะจัดการประชุมวิชาการปศุสัตว์ ครั้งที่ 16 ประจำปี 2540 แต่รวมคัมภีร์เรื่อง 'กระบวนการพัฒนาวิชาการปศุสัตว์ไทย' รวมทั้งส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานด้านวิชาการปศุสัตว์ ณ โรงแรมอมารี วอเตอร์เกท กรุงเทพฯ ระหว่างวันที่ 23-24 กรกฎาคม 2540..

จดหมายข่าวสถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ
National Institute of Animal Health (NIAH) Newsletter

ISSN 0858-4516

วัตถุประสงค์

เพื่อเผยแพร่วิชาการด้านสุขภาพสัตว์โดยเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนข่าวสารวิชาการ เสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหา ด้านสุขภาพสัตว์และการเลี้ยงสัตว์ รวมทั้งการประชาสัมพันธ์กิจกรรมด้านสุขภาพสัตว์

จัดทำโดย

สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เขตจตุจักร ถนนพหลโยธิน เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

ที่ปรึกษา

☎ 5797591, 5798908-14 FAX 579-7591

นายสัตวแพทย์ ดร.วิจิตร สุขเพณีส รองอธิบดีกรมปศุสัตว์ ฝ่ายสัตวแพทย์
สัตวแพทย์หญิง ดร.จุราศรี ดันตสวัสดิ์ ผู้อำนวยการสถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ
ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและชันสูตรโรคสัตว์ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออก และภาคใต้
หัวหน้ากลุ่มงาน/หัวหน้าฝ่ายประจำสถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติและศูนย์ฯ
คณะผู้เชี่ยวชาญญี่ปุ่นประจำสถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ

กองบรรณาธิการ	น.สพ.นพพร ศรารักษ์	น.สพ.โสมณ ท้วมแสง	น.สพ.ยอดยศ มีพิษ	น.สพ.วัชรชัย ณรงค์ศักดิ์
ต้นฉบับ-รูปเล่ม	สพ.สมชาย ช่างทอง	น.ส.สุนทรี เหล่าเขตการณ์		
จัดพิมพ์-เผยแพร่	น.ส.อุทาสินี มีโชคสม	น.ส.ยุพิน ชุตโรสง	นางสมนึก จงกลฐากร	
พิมพ์ที่ สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ กำหนดออกทุก 2 เดือน พิมพ์ครั้งละ 1,200 ฉบับ หน่วยราชการขอรับจดหมายข่าวโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย				

สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ
กรมปศุสัตว์ จตุจักร กทม.10900
ที่ กษ 0615/ว.36

ในราชการกรมปศุสัตว์

ชำระค่าฝากส่งเป็นรายเดือน
ใบอนุญาต เลขที่ 1/2521
ไปรษณีย์โทรเลขราชเทวี